

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ

ΥΠΟ ΑΛΕΞ. ΜΑΖΑΡΑΚΗ

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐκπληροῖ σήμερον καθῆκον ἱερὸν πρὸς τὴν μνήμην σεβαστοῦ συναδέλφου, ἐμπνευσμένου καὶ τρυφεροῦ ποιητοῦ, ἰδανικοῦ πολίτου καὶ ἀνθρώπου, Ἀριστομένου Προβелеγγίου.

Μὲ βαθεῖαν ἱστορικὴν καὶ φιλοσοφικὴν μόρφωσιν ἀνεζήτησε τὰς ἐμπνεύσεις του εἰς ὅλας τὰς περιόδους τῆς μακροαίωνος ἑλληνικῆς ἱστορίας· ἀλλὰ κυριαρχοῦν τοῦ ἔργου του ἡ στοργικὴ λατρεία του πρὸς τὸ Αἰγαῖον, ἐπὶ τῆς γαλανῆς τοῦ ὁποίου ἐπιφανείας ἐπαίχθησαν αἱ ὠραιότεραι σκηναὶ τοῦ ἑλληνικοῦ δράματος καὶ ἡ βαθεῖα ἀγάπη του πρὸς τὴν μικρὰν πατρίδα του, τὸ ὠραῖο νησάκι, ὅπου ἔζησε ὅλην σχεδὸν τὴν ζωὴν του, μακρὰν ἀπὸ τὸν θόρον, τὰ πάθη καὶ τὰ μίση.

Διανγῆς εἰς τὴν σκέψιν καὶ τὴν ἔκφρασιν ὅπως ἡ θάλασσά του, ἰδανικὸς ἐκπρόσωπος τῶν τόσον ἑναρμονιζομένων πρὸς τὴν λεπτήν καὶ εὐγενικὴν τῶν νησιῶν μας φύσιν κατοίκων των, καὶ ὅταν ἀκόμη ἀνεμίχθη πρὸς καιρὸν εἰς τοὺς τόσον ξένους πρὸς τὴν ποιητικὴν του ἰδιοσυγκρασίαν πολιτικοὺς ἀγῶνας δὲν ἀπέβλεψε παρὰ μόνον πῶς νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰ δίκαια τῶν ἀγαπητῶν του συμπολιτῶν, πῶς νὰ μεταδώσῃ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀγῶνας τὴν εὐγένειαν καὶ γλυκύτητα τῆς ψυχῆς του.

Ὁ κ. Παῦλος Νιρβάνας παρακαλεῖται νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τοῦ ἔργου τοῦ ἐκλιπόντος συναδέλφου.

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΟΥΣ ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΥ

ΥΠΟ ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ

Ἀπὸ τὸ βῆμα τοῦτο, ὁπόθεν ποτὲ πλέον δὲν θ' ἀκουσθῆ ἡ φωνὴ τοῦ ποιητοῦ, ὁ Ἀριστομένης Προβελέγγιος, πρὸ τριῶν ἀκριβῶς ἐτῶν, τὸν Μάϊον τοῦ 1934, ἔστειλε τὸν χαιρετισμὸν τῆς Ποιήσεως πρὸς τὰ κύματα τοῦ Αἰγαίου.

Πόσες φορές στά βασιλέματα
 μέσ' ἀπὸ λόγγους κι' ἀπὸ ρέματα
 ἔβγαينا στὸ βουνό, ψηλά.
 Κ' ἔβλεπα τὸ Αἰγαῖο νὰ κυλᾶ
 τὰ κύματά του τὰ ἱστορικά
 καὶ τὰ νησιά τριγύρω, πέρα

μέσα σὲ χρώματα φανταστικά
 φιλιὰ, πὺν τοὺς ἔστελλεν ἢ φεύγουσα μέρα.
 Νησιά μας, χαϊδεμένες Βορειοποῦλες,
 μὲ τίς χυτές σας γραφικὲς ραχοῦλες,
 πὺν γέρονуне στοῦ κύματος τὴν ἀγκαλιά,
 μέσα σ' αἰώνια δροσοβολιά.

Εἰς τοὺς στίχους αὐτοὺς εὐρίσκεται ὀλόκληρος ὁ ποιητής. Ὁραματιστὴς καὶ νοσταλγός. Ἀπὸ τὴν ποιητικὴν σκοπιὰν μᾶς κορυφῆς τῆς Σίφρου, κατὰ τὰς μυστικὰς σιγμὰς τῶν «βασιλεμάτων», ἀντικρῶζει τὸ Αἰγαῖον νὰ «κυλᾶ τὰ ἱστορικά του κύματα». Ὁλη του ἡ ποίησις εἶναι ἓνα ἀντίκρουσμα, ἀπὸ κάποιαν ὑψηλὴν κορυφὴν, τῶν ὠραιοτήτων τῆς φύσεως καὶ τῆς ἱστορίας. Ἐνα ἀντίκρουσμα περιπαθοῦς προσκυνητοῦ. Σπανίως κατεβαίνει πρὸς τὴν χαμηλὴν ζωὴν. Ἀλλὰ καὶ ὅταν κατεβαίῃ, κινεῖται μὲ δυσκολίαν μεταξὺ τοῦ πλήθους. Διατηρεῖ τὴν ἔκστασιν τοῦ ὀπτασιαστοῦ, ἢ ψυχῆ του εἶναι γεμάτη ἀπὸ ὀράματα, τὸ βλέμμα του πλανᾶται πρὸς τὸ ἀχανές, θαμβωμένον ἀπὸ τὸ φῶς τῶν ἐλευθέρων ὀριζόντων. Ἡ φωνὴ του διατηρεῖ ἓνα τόνον ἱερατικόν, ἢ χειρονομία του ἔχει καὶ τελετουργικόν, ἢ παρουσιάσις του μίαν ἐμφάνισιν λειτουργικὴν. Ἐτσι τὸν εἶδαν πάντοτε ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν, ὅσοι τὸν ἐγνώρισάμεν εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτὴν, ὅταν ἔφθανεν ἀπὸ τὸ ποιητικόν του ἐρημητήριον, παρεπίδημος μεταξὺ μας, βιαστικὸς νὰ ξαναγυρίσῃ εἰς τὸν ναόν του, τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Διότι ὁ Ἀριστομένης Προβελέγγιος ἦτο ἀπὸ τοὺς ὀλίγους ποιητὰς, πὺν ἀσκοῦν τὴν ποίησιν ὡς ἱερωσύνην καὶ κινεῦνται εἰς τὴν ζωὴν περιβεβλημένοι τὰ ἱερά ἄμφια τῆς Ποίησης.

Εἰς τὴν ὑψηλὴν αὐτὴν διακονίαν ἦτο ἀφιερωμένη ὀλόκληρη ἡ μακρὰ του, λευκὴ ζωὴ. Εἰς φάκελόν του τοῦ ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας ὑπάρχει ἡ σύντομη ἱστορία τῆς ζωῆς του καὶ τοῦ ἔργου του, γραμμένη, κατὰ τὴν κρατοῦσαν ἀκαδημαϊκὴν τάξιν, ἀπὸ τὸν ἴδιον. Καὶ εἶναι γραμμένη μὲ μίαν λιτότητα ὑποδειγματικὴν καὶ μὲ συμπαιθητικὰς ἀφελείας, ὅπως ἡ ὁμολογία του, ὅτι αἱ «χρονολογίαι», πὺν μᾶς δίνει, δὲν εἶναι ὄλαι ἀκριβεῖς. Τί τὸν ἐνδιαφέρουν αἱ χρονολογίαι ἓνα ποιητὴν, πὺν ζῆ ἐκτὸς χρόνου; Ἀλλὰ δὲν θέλει καὶ νὰ μᾶς ἀπατήσῃ, οὔτε ἀκουσίως του. Καὶ μᾶς προειδοποιεῖ εὐκρινῶς. Ἐπιτρέψατέ μου ὁμως, ἀντὶ ἄλλης βιογραφικῆς πληροφορίας, νὰ σᾶς ἀναγνώσω, τὸ συμπαιθητικὸν αὐτὸ κείμενον:

ΛΥΡΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Παλαιὰ καὶ Νέα. Τόμος πρῶτος. Ἐκδότης I. Κολλάρος 1897.

Διπλὴ Ζωή. 1911. Τόμος δεύτερος. Ἐκδότης I. Κολλάρος.

Ἐμπρὸς στὸ Ἄπειρον Τόμος τρίτος. Ἐκδότης I. Σιδέρης.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

Ἔο Φάουστ τοῦ Γκαϊτε. Ἐκδότης Κάρολος Μπέκ.

Ἔο Λαοκόων τοῦ Λέσσιγγ (Βιβλιοθήκη Μαρασλή).

Ἐχρημάτιστα Γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου ἐπὶ ἓν ἔτος τὸ 1889. Καὶ βουλευτὴς ἐπὶ 6 ἔτη (1899 - 1905).

Αἱ χρονολογίαι μου δὲν εἶναι ὄλαι ἀκριβεῖς.

Τὰ λυρικά ποιήματά μου τῆς τελευταίας δεκαετίας θὰ ἐκδοθοῦν προσεχῶς εἰς δύο τόμους.

Ἐγεννήθην ἐν Σίφρῳ τὸν Νοέμβριον τοῦ ἔτους 1850 ἐπὶ γονέων : Ἰωάννου καὶ Αἰκατερίνης Προβελεγγίου.

Ἐμαθήτευσα ἐν Ἀθήναις καὶ λαβὼν ἀπολυτήριον Γυμνασίου ἐνεγράφημην εἰς τὴν Φιλολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου 1869.

Ἀσθενήσας σοβαρῶς διέκομα τὰς σπουδὰς μου. Τὸ Σεπτέμβριον τοῦ 1876 ἀπεδήμησα εἰς Γερμανίαν, διακούσας τὰ μαθήματα τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας φιλολογίας εἰς τὰ Πανεπιστήμια Μονάχου, Λειψίας καὶ Ἰένης καὶ ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ τῆς φιλολογίας κατόπιν ἐξετάσεων ἐπέστρεψα εἰς Ἀθήνας τὸν Ἰούλιον τοῦ 1881.

Τὰ πρῶτα μου ἔργα πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου εἰς Γερμανίαν :

Ἔο Θησεὺς (1869).

Τὸ Μῆλον τῆς Ἑριδος (1871).

Ἐπαινεθέντα καὶ τὰ τρία εἰς τὸν Λασάνειον διαγωνισμὸν.

Μετὰ τὴν ἐπάνοδόν μου ἐκ Γερμανίας :

Ἔο Ρήγας, τραγωδία 1888.

Ἔο Ἡ Κόρη τῆς Ἀλήμου, βραβευθεῖσα εἰς τὸν Λασάνειον διαγωνισμὸν (1892). (Ἄνέκδοτον).

Ἔο Ἡ Ἰόλη. Δράμα κοινωνικὸν 1893 (ἀνέκδοτον).

Νικηφόρος Φωκᾶς. Τραγωδία βραβευθεῖσα εἰς τὸν Ἀβερῶφειον διαγωνισμὸν (1898).

Πρὸς τὴν Νίκην πρὸς τὴν Δόξαν. Δράμα βραβευθὲν εἰς τινὰ διαγωνισμὸν τοῦ ὁποίου λησμονῶ τὸ ὄνομα (1912). Ἐνθυμοῦμαι μόνον ὅτι Πρόεδρος αὐτοῦ ἦτο ὁ Πρίγκιψ Νικόλαος.

Ἔο Ἀπὸ τὴν ἀποστροφῆ. Δράμα κοινωνικὸν 1905.

Φαῖδρα, τραγωδία 1918.

Ἔο Ἡ Θυσία. Δράμα κοινωνικὸν, ἀνέκδοτον 1922.

Ἔο Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι 1927 (ἀνέκδοτον).

Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν βιογραφικὴν αὐτὴν λογοδοσίαν, ὁ Προβελέγγιος ἔγραψε ποιήματα ἀφηγηματικά, λυρικά, τραγωδίας καὶ κοινωνικά δράματα καὶ ἐφιλοτέχνησε μεταφράσεις κλασικῶν ποιητικῶν καὶ αἰσθητικῶν ἀριστουργημάτων, ὅπως ὁ «Φάουστ» τοῦ Γκαϊτε καὶ ὁ «Λαοκόων» τοῦ Λέσσιγγ. Ἀλλὰ εἰς ὁλόκληρον τὸ πρῶτότυπον ἔργον του ὑπῆρξε κυρίως ποιητὴς λυρικός. Λυρικός ἀκόμη καὶ εἰς τὸ θεατρικόν του ἔργον. Μόνον λυρικός. Ὅταν πολὺ ἀγαπᾷ κανεὶς εἶναι δύσκολον ν' ἀντικρύσῃ τὴν ζωὴν ἀντικειμενικῶς. Τὸν περισφίγγει ὁ κλοιὸς τῆς ὑποκειμενικότητος. Καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ Προβελεγγίου εἶναι γεμάτη ἀπὸ μίαν μεγάλην, ἀγνήν ἀγάπην. Ἀγαπᾷ ὅλας τὰς ὡραιότητας, πὸν τοῦ ἐμφανίζει ἡ ζωὴ : τὴν φύσιν καὶ τὸν ἄνθρωπον. Περνᾷ ἐμπρὸς

ἀπὸ τὴν ἀσχημίαν καὶ τὴν κακίαν, χωρὶς νὰ σταματήσῃ, τοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ τὴν προσέξῃ. Θαυμάζει διαρκῶς καὶ νοσταλγεῖ. Καὶ ἀπομένει πάντοτε ὁ λυρικός ποιητὴς καὶ ὁ ἀγαθὸς ἐρημίτης. Ἐὰν ἡ θρησκεία τῆς Πουήσεως εἶχε τοὺς Ἐπίουσι, ὁ Ἀριστομένης Προβελέγγιος θὰ εὐρίσκετο μεταξὺ αὐτῶν, μὲ τὸν φωτοστέφανον τοῦ ὁσίου, ἐπὶ τῆς ὥραίας, πολυῶς κεφαλῆς του.

Ἡ στιγμή, κατὰ τὴν ὁποίαν γύρω ἀπὸ τὴν κενὴν ἔδραν τοῦ Ἀριστομένου Προβελέγγιου, ἡ σκέψις μας φέρεται εὐλαβῶς πρὸς ἐκεῖνον, πού δὲν ὑπάρχει πλέον μεταξὺ ἡμῶν, δὲν εἶναι ἡ στιγμή τῆς Κριτικῆς, στιγμή ἀξιολογικῶν τοποθετήσεων. Ὅταν ἔλθῃ ἡ στιγμή της, δὲν γνωρίζω τί θὰ ἀναγνωρίσῃ καὶ τί θ' ἀρνηθῇ εἰς τὸ ἐκτεταμένον καὶ πολύτροπον ἔργον του. Ἀσφαλῶς ὅμως θὰ τοῦ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀγρότητα του καὶ ἀσφαλῶς δὲν θὰ τοῦ ἀρνηθῇ τὴν εὐγένειάν του. Αὐτοῦ ὁ Προβελέγγιος ὑπῆρξε, πρὶν ἀπὸ ὅλα, ἓνας ποιητὴς παρθενικῆς ἀγρότητος καὶ ἓνας ἀριστοκράτης τοῦ λόγου. Ἀγνοεῖ τὸν δόλον—καὶ τὸν δόλον ἀκόμη, πού γίνεται στοιχεῖον τέχνης δι' ἄλλους—καὶ ἡ ἔκφρασίς του προτιμᾷ νὰ εἶναι κάποτε πτωχή, παρὰ νὰ συγκαταβῇ μέχρι τῆς Ἀγορᾶς, διὰ ν' ἀντλήσῃ τὸν ἐκφραστικόν της πλοῦτον. Ὁ ἐκστατικός αὐτὸς ποιητὴς—ἐκστατικὸς ἐνώπιον τῶν ὠραιοτήτων τῆς Φύσεως, ἐκστατικὸς ἐνώπιον τῶν ἡρωϊσμῶν τῆς Ἱστορίας, ἐκστατικὸς ἐνώπιον τῶν θαυμάτων τῆς Τέχνης—θαυμάζει διαρκῶς ἀπὸ ἀγάπην καὶ ἀγαπᾷ ἀπὸ θαυμασμόν. Καὶ ἡ ποίησις του εἶναι μία διαρκῆς δοξολογία καὶ ἓνας συνεχῆς αἶνος. Εἰς τὸν ἴδιον ὑψηλόν, ἐκστατικὸν τόνον, δοξολογεῖ τὴν Φύσιν : « Φύσις, ἀγνή κ' αἰωνία », τὴν Ζωὴν : « Εἶν' ἡ ζωὴ τὸ μέγα μυστικὸν στήν Πλάσι », τὴν Νίκην, εἰς τὴν λοισιάν κρανην τοῦ Ἀγγέλου τοῦ Μαραθῶνος καὶ τὰ νέα ἐθνικὰ τρόπαια τῶν Ἑλλήνων κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν :

Ἦ σεις τοῦ Ὀλύμπου καὶ τοῦ Πίνδου ἀρματοῦλοι,
πού γιὰ τὴν λευτεριά ἐμαρτυρήσατε,
ξυπνήσατε καὶ χαιρετίσατε
τὴ ροδοχρυσωμένη τῆς ἀνατολῆς.
Ἦ, σηκωθῆτε ἀπ' τὰ χορταριασμένα μνήματα
καὶ ράνετε μὲ ἀμάραντα στεφάνια
τῶν τέκνων σας τὰ νικηφόρα βήματα,
τὴ νέα δόξα μας καὶ περηφάνεια.

Καὶ μὲ τὴν ἰδίαν ἐκστασιν ἐνωτίζεται τοὺς τόνους τῆς ἄρπας τῆς Ἰσπανίδος Ἐσμεράλδας Θεοβάντες :

Σὲ ἤκουσα, τεχνίτρια μεγάλη,
μὲ τὴ χρυσῆ σου ἄρπα στήν ἀγάλη,
μὲ μάτια ὑψωμένα στὰ ἐπάνω,
σὲ κόσμους ἄλλους! ὦ δὲν τὸ ξεχνάω!

Θαροῦσα πὼς ἀνέβαινες ἀγάλη
μεσ' ἀπ' τὴ μαγεμένη ἀρμονία
καθὼς ἡ Ἀφροδίτη ἢ Οὐρανία
ἀπ' τὴ χιονάτη τῶν ἀφρῶν ἀγάλη.

Ἔτσι, εἰς μίαν τελευταίαν ἔκστασιν, ἔμπρὸς εἰς τὰ φωτεινὰ κύματα τοῦ Αἰγαίου, ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ ποιητὴς τῶν ὀραίων δραμάτων, διὰ τὰ ὑψωθῆ καὶ αὐτός, «μέσα ἀπ' τῆ μαγεμένη ἁρμονία» κάποιας ἄλλης, μυστικῆς ἄρπας, «σὲ κόσμους ἄλλους», πρὸς νέα ὑπερκόσμια δράματα.

Ἄς τὸν ἀκολουθήσωμεν μὲ τὴν σκέψιν μας, ἄς τὸν συνοδεύσωμεν μὲ τὴν ἀγάπην μας, ἄς τὸν συντροφεύσωμεν μὲ τὴν ἀνάμνησίν μας.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΙΣ ΥΠΟ ΤΟΥ Κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΗ

ΤΟΥ Β' ΤΟΜΟΥ ΤΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΥΠΟ †ΙΩ. ΣΥΚΟΥΤΡΗ*

Ὁ κ. Καλιτσούνακης λαβὼν τὸν λόγον εἶπε τὰ ἑξῆς :

Μεταξὺ τῶν βιβλίων, τὰ ὁποῖα παρουσίασεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ὁ Γενικὸς αὐτῆς Γραμματεὺς ἐπεθύμουν νὰ ἀναφέρω ἰδιαίτερος τὸν ἄρτι ἐκδοθέντα ἐν Λειψία β' τόμον τῆς κριτικῆς τοῦ Δημοσθένους ἐκδόσεως ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Συκουτρῆ, εἰς τὴν γνωστὴν σειρὰν τῆς Τεῦβνηρείου Βιβλιοθήκης. Μετὰ τὸν Dindorf καὶ τὸν Blass ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος Teubner εἶχεν ἀναθέσει τὴν νέαν κριτικὴν ἔκδοσιν τοῦ Δημοσθένους εἰς τὸν Fuhr, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ α' τόμου. Ὁ μνημονευθεὶς οἶκος Teubner προθυμούμενος νὰ συνεχίσῃ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Δημοσθένους ἐζήτησεν ἐν Γερμανίᾳ τὸ πρὸς τοῦτο κατάλληλον πρόσωπον, στηριζόμενος δὲ εἰς συστάσεις γνωστοτάτων φιλολόγων, τακτικῶν καθηγητῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας, ἀνέθεσε τὴν περαιτέρω ἔκδοσιν τοῦ Δημοσθένους εἰς τὸν νεαρὸν Ἑλληνα Συκουτρῆν, εὐρισκόμενον τότε ὡς ὑπότροφον διὰ εὐρύτερας φιλολογικᾶς σπουδᾶς ἐν Γερμανίᾳ, καὶ γνωστὸν ἤδη μελετητὴν τοῦ Δημοσθένους. Ἐμαθήτευσεν ἐν Γερμανίᾳ παρὰ τοῖς Körte, Jaeger, Norden, Maas καὶ κυρίως παρὰ τῷ Wilamowitz. Δυστυχῶς δὲν ἔχει ἀκόμη σχεδὸν ξηρανθῆ ἢ τυπογραφικὴ μελάνη τοῦ τόμου τούτου τῆς νέας κριτικῆς ἐκδόσεως τοῦ Δημοσθένους, καὶ ἡ ἡμετέρα καὶ ἡ καθ' ὄλον φιλολογικὴ ἐπιστήμη πενθεῖ τὴν αἰφνιδίαν ἀπώλειαν τοῦ νεαροῦ Ἑλληνοφιλόλογου¹. Ἀὐτὸς μὲν γίνετο μέλος τῆς ἡμετέρας Ἀκαδημίας καὶ δὲν δύνα-

* Συνεδρία τῆς 21 Ὀκτωβρίου 1937, σ. 381.

¹ Ὁ Συκουτρῆς ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐβράδυνεν ὑπὲρ τὸ δέον εἰς τὴν παρασκευὴν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Δημοσθένους. Ἡ ἔκδοσις τοῦ μεγάλου Ἀττικῶ οῤήτορος ἀπῆιτε βεβαίως, καὶ μετὰ τὰς μέχρι σήμερον γενομένας ἐργασίας, πολὺν χρόνον καὶ μακρὰς καὶ λεπτολόγους ἐρεῦνας καὶ παραβολὰς τοῦ κειμένου, παραδοθέντος εἰς πολλὰ χειρόγραφα, καὶ εἰς πλεῖστα μάλιστα χωρία διαφοροτρόπως. Τοιαῦτα κριτικαὶ ἐκδόσεις ἀρχαίων κειμένων, μάλιστα σήμερον, ἀπαιτοῦσιν ἵνα ὁ ἐπιστημονικὸς ἐκδότης ἔχῃ χαρακτηρὰ ὀπλισμένον διὰ μεγάλης ὑπομονῆς καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὸ ἔργον τοῦτο. Πρέπει διὰ πολὺν σχετικῶς χρόνον, ἀναλόγως τοῦ μεγέθους τοῦ κειμένου, εἰς αὐτὸ καὶ μόνον τὸ ἔργον νὰ ἀσχολῆται, μὲ ὅλον τὸν κίνδυνον τὸν ὁποῖον διατρέχει νὰ ἀποβῆ τὸ ἔργον του τοῦτο ξηρὸν